
Mind the gap

Brechtje Hallo

'Het is geen goed teken, als de dokter u op mij afstuurt.' Als ik de kamer oploop voor een eerste kennismaking, is meteen duidelijk waar deze mevrouw in haar gedachten mee bezig is. Deze vrouw die al een eindje in de 90 is, is bij ons in het verpleeghuis ter revalidatie. Een angstig moment maakte ze mee toen ze een paar weken terug haar heup brak in de badkamer. Een paar uur heeft ze daar moeten liggen, angstig, koud, eenzaam. Een breukervaring, zo zal ze dit later zelf noemen. Een eerste moment in haar lange leven dat ze zich echt verlaten heeft gevoeld. Gevoeld dat ze ook zomaar dood zou kunnen gaan. En dat het verschil tussen leven en dood ineens heel klein was. Haar gevoel legt ze duidelijk uit: 'Vroeger had je de medici, de rechterlijke macht en de geestelijken. Die laatste kwam pas als de eerste twee er niet uitkwamen.' De arts heeft mij ingeroepen bij een 'vermoeden van een stokkende revalidatie bij levensvragen'. Dit gebeurt vaker. Mensen zijn minder gemotiveerd om te revalideren omdat ze de zin van het leven niet meer voelen. Of omdat ze met 90 levensjaren het welletjes vinden. Mensen die ineens uit de warmte en gezelligheid van een verpleeghuis denken aan de kilte en eenzaamheid thuis en daarom misschien wel liever in een verpleeghuis wonen.

De vrouw ziet er in eerste instantie kwetsbaar uit, ze praat zacht en ligt stil in bed. Veertien jaar was ze toen ze haar man leerde kennen. Hij is nu 16 jaar weg. Zo lang heeft ze hem nooit eerder niet in haar leven gehad. Haar man was notaris. Dit gaf haar aanzien. Ze merkt dat dat veranderd is nu ze weduwnaar is geworden. 'Ik ga dood', zegt ze ineens krachtig, zonder blikken of blozen. Ik ontken het niet, ik heb geen glazen bol maar gezien haar leeftijd en haar kwetsbare gestel kan ik me voorstellen dat ze hier over nadenkt. Ik stel haar wel de vraag hoe ze zich onder deze mededeling voelt, ze brengt het alsof ze een boodschapje gaat doen. Door in te gaan op haar gevoel krijg ik aansluiting op haar emotionele gestel. Hierdoor kan ze iets laten zien van wie ze vroeger was. Een krachtig antwoord en een uitdagende blik mijn kant op. 'Hoe zou jij je voelen?'

Er volgt een intensief gesprek over grote thema's: de zin van het leven, de onzin van de dood, de ervaring van ouderdom, kwetsbaarheid en afhankelijkheid. In verschillende bewoordingen komt steeds de vraag terug: 'Hoe denk jij dat ik me nu voel?' Ook word ik zelf nog even stevig aan de tand gevoeld: 'Vindt u uw werk waardevol?'. De vraag wordt niet vervelend gesteld, het is meer een echo van wat haar rol was in het leven. Ze reageert snel daarna: 'Ik vind uw werk zeer waardevol.' Het doet haar goed dat er iemand is die de tijd voor haar neemt. Tijd heeft ze nodig om de verhalen van vroeger op te duiken uit haar geheugen.

Ik moet denken aan een gedicht van Judith Herzberg: 'En toen ze vroegen wat ze later wilde worden / zei ze 'Graag invalide' en zag zich al, / benen onbeweeglijk in bruin-geruite plaid / door toegewijde man en bleke zonen / voortgeduwd, geen zegel zelf te plakken, geen brief te schrijven, geen reis te maken. / Dan zou ze eindelijk echt vrij zijn' (*Beroepskeuze*, 1968). Als ik dit gedicht aan de zorgmedewerkers uitdeel, begrijpen ze iets van de inhoud van mijn werk. Die lastige mevrouw die steeds vragen stelt over de dood is ineens iemand geworden naar wie ze met compassie en begrip kunnen kijken. Gelukkig zijn er in het verpleeghuis waar ik werk artsen die begrijpen dat revalidatie niet lukt ook zonder dat daar een aanwijsbare medische reden voor is. Soms wordt er gekozen voor een overplaatsing en palliatief beleid, niet meer gericht op revalideren maar op symptoombestrijding en warme zorg. In het geval van deze mevrouw is dat niet anders. Zij wordt, na een aantal weken observatie door de familie, overgeplaatst naar een zorghotel. Een plek waar ze in alle rust warme zorg mag ontvangen. Ik hoop dat daar liefdevol voor haar gezorgd wordt en dat ze in afwachting van het einde nog een paar keer kritische vragen kan stellen aan de 'meisjes van de zorg'.

Als ik met het zorgteam over deze casus napraat komen we bij de ethische vraag: waar doen we goed aan? Het is goed te merken dat we steeds in termen van menselijkheid blijven denken. Als geestelijk verzorger werk ik aan het bouwen van bruggen tussen menselijkheid en de medische wetenschap. Tussen de letter van de wet, het protocol en wat moreel goed is om te doen of laten.

Brechtje Hallo-van Bakkum is geestelijk verzorger
bij zorgspectrum Het Zand in Zwolle